

BRISTOLDARROK:

JAUNT XO HONI KALTE-ORDAINAK PAGATU DIZKIOZUE 1833AN ESKLABOAK LIBRE UZTEAGATIK

Ekainaren 7an Bristoleko portuko uretara jaurti zuen jendetzak hiriaren historiako ongile handienaren fama daukan Edward Colstonen brontzezko estatua; mundu guztiak ikusi du unea bideoz. Egun batzuk lehenago AEBetan poliziak George Floyd herritar beltza hil izanaren kontrako protestan ari ziren munduko beste hainbat hiritan bezala Bristolen ere, baina hemen Colston esklabo-jabe filantropoa bereziki gorrotatzeko motiboak zeuzkaten.

PELLO ZUBIRIA KAMINO

Bristolera (Erresuma Batua, 464.000 biztanle) iritsi den turistak ezin- go du alde egin ikasi gabe Edward Colstonen izena: Colston kontzertu are- toa, Colston dorrea, Colston etorbidea, kalea, ospitalea, udaletxearen aurrean Edward Colstonen harrizko monumen- tua, St Mary Redcliffe elizako beirate sasi-gotikoetako bat, eskolak, zahar- e- txak...baita *Colston bun* opila ere!

Alabaina, ekainaren 7an Edward Col- stonen irudia karriketan barrena arras- taka eramanda kaian urperatu zutenek bazuten motiborik gizonarekin hase- rre egoteko: larruazal beltzekoek, no- table filantropo hura haien arbasoekin trafikatzuz aberastu zelako, eta beltzek bezala zuriek ere duela urte oso gutxi arte pagatzen aritu direlako Colston eta beste esklabo-jabeei duela ia bi men- de gatibuak aske uzteagatik gobernuak emandako kalte-ordainak. Harrigarria, baina egia.

Edward Colston (1636-1721) merka- tariz gain Londresko Legebiltzarrean parlamentari aritu zen bere bizitzan. Esklaboen salerosketan aberastu zen, Bristoleko beste zenbait handiki bezala: Afrikara espedizioak antolatu jendeak harrapatu eta esklabo bihurtzeko, haiek itsasontziz ekarri lehenbizi Bristolera eta hemendik Ameriketara, funtsean Karibeetara. Bihotzik ez omen duen diru zikinez aberastu ondoren, ordea,

EDWARD COLSTON. ESKLABO-JABEAREN BRONTZETZKO IRUDIA BRISTOLEKO KAIKO URETAN HONDORATU ZUTEN EKAINAREN 7AN, ARRAZISMOAREN KONTRAKO PROTESTAN ARRASTAKA ERAMAN OSTEAN. UNEA GIULIA SPADAFORAK JASO ZUEN ARGAZKIAN.

zerurako lasterbidea segurtatu nahi izan zuen Colstonek filantropia eginez, mun- duan beste esklabo-saltzaile gehiagok –Jose Matia Calvo batek kale, eraikin, zahar-etxe eta gisako obra karitatez- koak laga zituen Cadiz eta Donostian- egin zuten legez. Historiak esklabozale odoltsu ez baina ongiletzat oroitu ze- zan jokaldia ondo atera zitzaion Colsto- ni... handik urte askora prentsan azaldu

zen arte mitoa gorrotagarri bilakatuko zuen datu bat. 2018ko otsailaren 16an titulu hau zekarren *Bristol Post* egun- kariak: “Ogasunak aitortu duenez, *Bris- toleko herritarrak 2015a arte aritu dira ordaintzen esklabo-jabeei ordaintzeko egindako zorra*”. Alegia, 1833an Erre- suma Batuan legez esklaboak libre utzi zituztenean, agintariek kalte-ordainak pagatu zizkietela –esklaboak kentzea

OÑATE EUSKAL JATORRIKO KONKISTATZAILE KRUDELAREN ESTATUAREN AURKAKO PROTESTAN BI MANIFESTARI TIROKATU DITUZTE

 LANDER ARBELAITZ

Albuquerque hirian, AEBetako Mexiko Berria estatuan, Juan Oñate konkistatzailearen brontzezko estatua kentzen saiatu ziren manifestariak maiatzaren 15ean. Zuri supremazisten milizia armatu batek, ordea, tiro egin zuen eta bi pertsona zauritu zituzten. Poliziak erasotzaileak atxilotu zuen eta gas negar eragilea bota manifestariei.

Mexikon jaiotako gipuzkoar jatorriko konkistatzailea izan zen Oñate. Mexiko Berria konkistatzeko espedizioa antolatu zuen 1595ean. 1599an Acomako Sarraskiagatik ezaguna da. Beren lurra lapurtu nahi zizkietela jakin zuten Acoma herriko kideek 11 espainiar hil zituzten, Oñateren iloba barne –Juan de Zaldivar–. Oñatek orduan Acoma herriaren aurkako erantzun basatia agindu zuen. Herria suntsitu eta 800 eta 1000 Acoma herritar hil zituzten, horietatik 300 zibilak.

Bizirik atera ziren 500 bat pertsona epaitu zituzten Oñate buru, eta 20 urteko esklabutza zigortu zituen, eta gainera, 25 urtetik gorako gizon guztiei oin bat mozteko agindu zuen. Horrez gain, bi pertsonari esku bana moztu eta joan zitezen agindu zien, denek jakin zezaten zer gertatzen zen espainiarrekin sartuz gero.

kapitala galtzea zelakoan– eta ordainketa hori egiteko hiriak hartu behar izan zuen zorraren ordainketa luzatu dela 182 urtez.

Askatasun eta eskubideak ez dira inoiz “gratis” lortzen. Aipatua izan da zein garesti pagatu zuen bere askatasuna Haiti uharteko errepublikak. Haitiko esklabo beltzek matxinatuta 1804an independentzia lortu zutenean, Frantziak 150 milioi erreko libera ezarri zizkion kalte-ordaintzat, galdutako ondasunen –kapital hutsa baizik ez omen ziren gizakiak barne– truke. Haitiarrek onartu beste aukerarik ez zuten izan, Frantziaren itsasontzi armatuen mehatxupear, beste herrialdeen boikotak itota. 1945a arte aritu zen Haiti Frantziari ordaintzen zor bidegabe hura, zeina gabe ezin baita ulertu Haitik XXIgarren mendean bizi duen miseria.

Bristoldarrek, ordea, txanponaren beste aldea ezagutu dute. Alegia, esklabo-jabeek derrigor kobratu behar zuten beren galera, azken aukeratzat baliatu zutela metropolian bertan pagaraztea beren herrikideei. Bristol zen, Londresen ostean, Britainia Handian esklaborik gehien erabiltzen zituena hiri. Horiek libre uztearen truke 1833an Londresko gobernuak jabeek pagatu zien 20 milioi libra, urte hartako aurrekontu osoaren %40 adina, gaurko prezioetan 308.000 milioi libra edo 343.000 milioi euro lirakeenak.

“WHITEWASHING” MASTERRA

Esklabismoa eta arrazismoa ikertzen ari direnek gardentasun legeetara jota lortu zuten erakustea Britainiar Inperioren ustezko eskuzabaltasun keinu hura –esklaboak libratzea– herritar xeheek pagatu zutela: 1833an aurrekontuak berdintzeko hartutako maileguaren azken ordainketa 2015eko otsailaren 1ean egin zuen Londresko gobernuak. Ogasuneko komunikazio arduradunari bururatu zitzaion herritarrek zoriontzeara honela: “Gaur ere badaukagu ospatzeko ezusteko bat: zuek guztiok lagundu duzue esklabismoa amaitzen zuten zergekin”. Sare sozialak sutu zituen mezuak.

David Olusoga historiagilea eta esklabismoaren kontrako militantea kexatu zen agintariak kalte-ordainok gauza normal eta zuzentzat jotzen zituztelako. Bristoleko udalean zinegotzi den Cleo Lake, arbasoetan esklaboak dauzkana, honela mintzatu zen: “Haserre nago. Dirua itzultzea eskatzen diet”. Gogorra da sinetsi beharra zure askazikoei esklabo

izatearen tragedia sufritu ostean, zuri ere egokitu zaizula herritar gisa haiek libre uzteko kalte-ordainak pagatu beharra esklabo-jabeek.

Esklabo-jabeak eta ez nolanahikoak. 2017an jauregi baten zahar-berritze lanetan kasualitatez aurkitu zituzten 1817tik 1823ra arte Philip John Miles enpresa-gizon eta parlamentarioaren kontabilitate paperak, zeinetan jasota baitaude haren 2.200 esklaboen izenak, adinak, hil zirenean zerk eragin zien heriotza eta... ihes egiteko arriskurik ikusten ote zitzaion. Miles familiak garai hartan azukre kanabera soroak zeuzkan Hanoverren (Alemanian), Kornuallesen eta Jamaikan, azukre fabrika bat ere bai Bristolen bertan. 1833an 2.200 esklabo horien jabegoa galtzearen kalte-ordainekin Philip John Milesek King’s Weston House jauregi ikusgarria erosiko zuen.

“Iragana zuritzeko (*whitewashing*) master bat egin nahi baduzu –dio ironiaz David Olusoga– hemen aurkituko duzu onena. Bristoleko burges zintzoek pozik erabili izan dute Colstonen filantropia bai beren aberastasunak eta bai hiri honek esklabo-komertzioan jokatu duten papera zuritzeko. Horiek atxiki dute bizirik Colstonen izen ona, horiek landu duten bezala faltsututako historia bat, omenduz haren filantropia eta ezabatuz esklabismoa. Hala lortu dute Colstonen izena Bristoli estu lotzea, eraikin eta instituzioen bidez. Aldiz, hark saldu eta erosi zituen esklaboak dira ezabaketa historikoaren benetako biktimak”. Cleo Lake zinegotziak eta Global African People’s Parliament erakundeak sinadura bilketa hasi dute Londresko gobernuari eskatzeko herritarrei itzul diezazkiela urte luzeotan esklabo-jabeek pagatutako dirutzak. Gobernuari zuzendutako idatzian diotenez, “nazkagarria eta erabat bidegabekoa iruditzen zaigu pentsatze hutsa Britainia Handiko herritarrok –esklabotzan zanpatutako arbasoen ondorengoak barne– parte hartu dugula ordainketa horietan zuek [agintariok] hala erabaki zenutelako”.

Jabe handi haiek aberastu ziren eta haien seme-alabek bezala bilobek geroztik gozatu dituzte antzinagoko aberastasunez gain, 1833an esklaboak galtzeagatik jaso kalte-ordainok. Esklabo libratu berriek berek ez zuten deus kobratu. Areago, lau urte gehiagoz lan egin behar izan zuten hutsaren truke, *aprendiz* bezala, azkenean beren buruak libre baina deus gabe kale gorrian aurkitzeko. ●